

YUNANİSTAN'DA KİLİSEYE DÖNÜŞTÜRÜLEN MEMİ BABA TÜRBESİ*

The Memi Baba Tomb that was Converted into
a Church in Greece

Mehmet Emin YILMAZ**

Öz

Memi Baba Tekkesi, Osmanlı döneminde Eğribucak olarak adlandırılan, Kozana'nın (Kozani / Κοζάνη) 22 km doğusunda Köseler (Thimaria / Θυμάρια) ile Sofular (Kapnachori / Καπνοχώρι) köyleri arasında yer alıyordu. Tekkenin yer aldığı arazi, Yunanistan'ın bugünkü idarî yapılanmasına göre Kozana'ya bağlıdır. Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi sayesinde, meydana, türbe, derviş odaları, büyük bir mutfağı ve kileriyle 70-80 dervişin bulunduğu Rumelindeki büyük tekkelerden birisi olduğunu öğrendiğimiz Memi Baba Tekkesi'nin günümüzdeki durumunu tespit etmek için 2 Haziran 2018'de bir seyahat gerçekleştirdik. Eski haritalardan yola çıkarak tekkenin yerini bulup, Evliyâ Çelebi'nin bildirdiği tekkedeki binâlardan yalnızca Memi Baba Türbesi'nin günümüze ulaştığını yerinde tespit ettik. Türbe, nüfus mübâdelesinden sonra pek çok Türk eseri gibi Agios Georgios'a adanarak kiliseye çevrilmiştir. Kiliseye çevrilen türbenin mimari özellikleri ve dış görünüşü değiştirilmiş olup bezemeli tavanı özgün haliyle durmaktadır. Memi Baba Türbesi, kiliseye çevrilmiş dahi olsa Yunanistan'daki Türk varlığının bir delili ve temsilcisi olarak ayaktadır. Bu çalışmanın amacı, Osmanlı coğrafyasında kiliseye çevrilen Türk eserlerinden biri olan Memi Baba Türbesi'nin mimârî bakımından incelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Yunanistan, Memi Baba, Bektaşî, tekke, türbe, kilise

Abstract

The Memi Baba Dervish Lodge was located in 22 km away from the east of Kozani, just between the villages of Köseler (Thimaria) and Sofular (Kapnachori). The part of land in which the dervish lodge situated is a part of Kozani according to the current administrative organization in Greece. Thanks to the famous account by Evliyâ Çelebi, we now know that it was one of the biggest dervish lodges in Ottoman Europe with its public hall, tomb, dervish cells, a grand kitchen and a cellar. To learn more about the dervish lodge, we made a visit on June 2, 2018. Setting off with old maps, we found the point where the dervish lodge was situated, only to witness that there survived just the tomb, out of all the grounds mentioned above. Following the exchange of population, the tomb was turned into a church dedicated to Agios Georgios similar to many other Turkish buildings in the region. Though the architectural features and outlook of the piece have been changed, the ceiling still retains its decoration. Despite the fact that the tomb is now used as a church, the Memi Baba Tomb is surely a sign and representing piece of the Turkish presence in modern day Greece. The purpose of this paper is to discuss the Tomb of Memi Baba, one of the Turkish buildings inside the Ottoman borders converted into a church in terms of its architectural structure.

Keywords: Greece, Memi Baba, Bektashi, dervish lodge, tomb, church

* Makalenin Geliş Tarihi: 30.10.2019, Kabul Tarihi: 03.12.2019. DOI: 10.34189/hbv.92.007

** Yüksek Mimar, Türk Mimârîsi Araştırma Merkezi, Ankara. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9742-7523>, mimaremin@gmail.com

“*Merhum Ekrem Hakkı Ayverdi’ye ithâf olunur.*”

Osmanlı tarihinin erken dönemindeki fetihlerin çoğu Rumeli’de gerçekleştiğinden dolayı Osmanlı Devleti’nin gelişimi ile Balkanlar’ın gelişimi paralellik göstermektedir. Türk hâkimiyetine giren Balkan şehirleri, Anadolu’dan getirilen Yörük-Türkmenlerle iskân edilip yeniden imar edilmiştir. Mevcut yerleşimler, Türk şehir anlayışına uygun olarak şekillendirilmiş, bazı bölgelerde külliyeler kurularak merkezî ve büyük kentlerin ortaya çıkması sağlanmıştır. Rumeli’nin fethinde öncü rol oynayan “Kolonizatör Türk Dervişleri”¹ devletin de teşvikiyle yeni tekkeler kurmuşlar; böylece hem bölgenin imar ve ihyâsını sağlamışlar; hem de yerleşik halkı İslam’a ve Osmanlı yönetimine ısındırmışlardır. Tekkeler daha çok kurucu şeyhlerin istediği mekânlarda inşa edilmiştir. Bazı tekkeler devletin iskân politikasına uygun yerlerde kurulmuş ve devletçe desteklenmiştir. Böyle bir görevle tesis edilen tekkeler tasavvuf eğitiminin yanı sıra güvenlik ve ticaret gibi konularda da hizmet vermiştir. Anadolu ve Balkanlar’da Erenköy, Veliköy, Tekkeköy, Dedeköy, Tekkekızılar, Tekkeyenicesi, Tekkekaya gibi köy isimleri buraların dervişler tarafından kurulduğuna işaret etmektedir (Kara, 2011: 369). Bu tekkelerden biri de bugün Yunanistan’da kalan Memi Baba Tekkesi’dir.

Memi Baba Tekkesi, Kozana’nın (Kozani / Κοζάνη) 22 km doğusunda Köseler (Thimaria / Θυμάρια) ile Sofular (Kapnachori / Καπνοχώρι) köyleri arasında yer almaktadır. Bu bölge Osmanlı döneminde Eğribucak olarak adlandırılmıştır². Tekkenin yer aldığı arazi, Yunanistan’ın bugünkü idarî yapılanmasına göre Kozana’ya bağlıdır. 1661 senesinde Memi Baba Tekkesi’ni ziyaret eden meşhur Türk seyyahı Evliyâ Çelebi kendine has üslûbuyla tekkeyi teferruatlı olarak anlatmaktadır. Evliyâ Çelebi’nin verdiği bilgilere göre; tekkenin bir köşesinde, büyük bir kubbe içinde Demir Baba’nın şeyhi olan Memi Şah Sultan’ın türbesi vardı. Mezarın etrafında Memi Şah Sultan’a ait büyük bir kaşık, seccade, hırka, tac, alem, kudüm, zil ve defler bulunuyordu. Türbenin hizmetçileri güzel kokular sürerek ve “üdlar” yakarak burayı sürekli neşelendirip, gelen ziyaretçilere hizmet ederlerdi. Bu büyük tekkenin en önemli bölümlerinden biri dervişlerin muhabbet yeri olan fukara meydanı, yani “tekyegâh-ı mihmân-ı saraylar”-dı. Bu meydanın etrafı dolaplar ve her bir dolabın önü derviş postları ile döşenmişti. Buradaki her derviş bir ilimle meşgul olup, kimi kaşık, kimi zerdeste, kimi ise keşkül yapardı. Ayrıca bu meydanda çok gösterişli, altın gibi parlayan şamdan, kandil ve çeşme rağlar mevcuttu. Adı geçen meydanın dışında ayrı bir meydan daha vardı ki buradaki “Keykavus mutfak” zikre değerdî. Zira kubbeli ocağında çorba kazanlarının daima kaynadığı ve tekke kurulduğundan beri ateşten inmediği bu büyük mutfakta, kuş sütüne varıncaya kadar her türlü yiyecek ve içecek bulunan bir de kiler yer almaktaydı. Tekkenin bu imkânları sayesinde gelen ve gidene, sofralar kurularak yemekler ikram edilmekteydi. Bütün bu özellikleriyle Memi Şah Sultan Tekkesi’nin Rum diyarında benzeri yoktu. Bu tekkenin benzeri ancak Horasan’daki İmam Rıza Tekkesi olabirdi. Hızır Dede 1661 yılında tekkede şeyh bulunuyordu. Bununla birlikte tekkenin Ehl-i Sünnet 70-80 kadar dervîşi olup, bunlar beş vakit namazlarını terk etmemekte, ilim ve riyazetle meşgul olmaktadır. Evliyâ Çelebi’nin övgüyle bahsettiği bu

dervişler, dünya lezzetlerinden vazgeçip ahiret ahvaline vakıf, mertebe-i hak olmuş; tekkede kimi mihmandar, kimi meydandâr, her biri bir işe memur kişilerdi. Evliyâ Çelebi tekkeye iki defa gelmiş, bunlardan birinde bir gece misafir kalmıştı. Ramazan ayına rast gelen ikinci gelişinde (25 Mayıs 1661) dervişler onu çok hoş karşılamışlar; can sohbetleri edip “gülbang-ı Muhammedi” çektikten sonra def, kudüm ve nekkareler eşliğinde zemzem ve demler ikram etmişlerdir. Evliyâ Çelebi burada kalmaktan büyük bir haz duymuştur (Değerli-Küçükdağ, 2017: 121-122; Evliyâ Çelebi: 2004: 5/807-809).

1780 ve 1799 târihli iki belgede tekke vakfına mülhak harâbe hâline gelmiş Büyük Ayane Köyü ile bir değirmen zikredilmektedir (BOA C..BLD. 137/ 6850 târih: 03.09.1194 / 02.09.1780; BOA C.EV 523/ 26403 târih: 29.07.1214 / 27.12.1799).

Ekrem Hakkı Ayverdi, külliyyatının dördüncü cildinde Serfice Kazâsı'nda 2736. sırada “Şeyh Memi Zâviyesi” olarak bahsettiği tekkenin “Evkâf Kuyûd-ı Kadîme” arşivinde 757. defterin 51. sayfasında kayıtlı olduğunu bildirmiştir. Ayverdi, aynı ciltte Perakende Karyeler başlığında 3702. sırada “Eğribucak Karyesi'nde Memi Baba Tekkesi”ni (Başvekâlet Arşivi 1228/18871) Evliyâ Çelebi'nin ziyaretini de zikrederek bildirmiştir (Ayverdi, 2000: 4/302, 334). Bu iki kaydın aynı tekke olduğunu düşünüyoruz. Ayverdi'nin arşiv kaydı hâricinde, Yunanistan'daki Türk eserleriyle ilgili yayınlarda Memi Baba Tekkesi yer almamaktadır³. Çalışmamızda tekkeden geriye kalan Memi Baba Türbesi, Türk mimarlık literatüründe ilk defa tanıtılmaktadır.

1915'te Memi Sultan Türbesi'ni ziyâret eden İngiliz arkeolog W. F. Hasluck, 1826'da tekkenin müsâdere ile kapatıldığını 1875'te ise tekrar açıldığını ve evli dervişlerin ikâmet ettiklerini bildirir. Hazîrede, bir tanesi 1051/1641 târihli olan Bektaşî başlıklı pek çok mezarın bulunduğunu zikreder (Hasluck, 2012a: 47-49; Hasluck, 2012b: 145).

Evliyâ Çelebi'nin tafsilâtıyla bildirdiği tekkeyi yerinde tespit etmek üzere 2 Haziran 2018'de bir seyahat gerçekleştirdik⁴. 1900 târihli Rumeli-i Şahâne Haritası (Harita 1) ile Eötvös Loránd Üniversitesi Arşivinde yer alan 1910 târihli Avusturya-Macaristan ordu haritasından (Harita 2) yola çıkarak yaptığımız araştırmada, Eğribucak'ta Köşeler ile Sofular Köyleri arasında “Tekke” ismiyle gösterilen yere ulaştık. Tekkedeki binâlardan yalnızca Memi Baba Türbesi'nin kiliseye çevrilerek günümüze ulaştığını yerinde tespit ettik, rölövesini ve restitüsyonunu çizdik (Çizim 1). Türbe içten 5,29x5,39 m ölçülerinde olup ortalama 85 cm kalınlığında taş duvardan inşa edilmiştir. Hâriçten bir duvarı 7,10 m uzunluğunda olan eser, içten bezemeli ahşap tekne tavanlı dıştan ise kiremitle kaplı kırma çatılıdır.

Kitâbesi ve vakfiyesi⁵ bulunmadığı için türbenin inşâ târihini net olarak bilemiyoruz. Ancak türbenin mîmârî özellikleriyle birlikte Evliyâ Çelebi'nin “Deliorman diyarında yatmakta olan Demir Baba Sultan bu Memi Baba Sultan'dan cihaz- ı fakrı kabul edip öğrencilerinden olmuşlardır” ve “türbe hayrâtının sâhibi Yanyalı Arslan Paşa'nın atası Zülfikâr Bey aşıktır” (Evliyâ Çelebi 2004:5/807,809) bilgilerinden hareketle türbeyi 16. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlendirebiliriz.

Memi Baba Türbesi, nüfus mübâdelesinden sonra (1924) pek çok Türk eseri gibi Agios Georgios'a adanarak kiliseye çevrilmiştir⁶. Dört yöne eğimli çatısı değiştirilmiş ve sandukanın ayakucundaki duvar kaldırılarak bu cepheye ahşap direkli, tuğla örgülü apsis eklenmiştir. Türbenin yanında yeni bir kilise bulunmaktadır.

Yunanistan'da kiliseye çevrilen Türk eserlerinin mimari özellikleri neredeyse tümüyle değiştirildiği için çoğu kez araştırmacıların gözünden kaçmıştır.⁷ Kiliseye dönüştürme sırasında Memi Baba'nın sandukası yok edilmiş, dıştan doğu yönünde yarım daire biçiminde apsis eklenerek buraya bir kapı açılmıştır. İç mekâna üç basamakla çıkılan bir platform eklenerek basit bir ikonostasis⁸ ilave edilmiştir. Bezemeli tavana ise müdahale edilmemiştir. İçi ve dışı tümüyle sıvanıp badalanmıştır. Özgün kapı ve pencere boşluklarının üstünde Türk mimârisinin alâmeti olan çift merkezli taş kemerler hâlen durmaktadır (Resim 1-2).

Batı cephenin ortasında 95 cm genişliğindeki kapı açıklığından türbeye girilmektedir. Kapı açıklığının üzerindeki kemer alını cepheden 10 cm içeride örülmüştür. Kapının her iki yanında dikdörtgen biçimli pencere boşlukları bulunur. Bu boşluklara dıştan haç formunda plastik pencere takılmıştır. Batı cephedeki bu iki pencere genişliğinin diğer cephelerdeki pencerelere göre küçük olması sebebiyle sonradan açıldığını düşünüyoruz. Batı cephedeki silme taşları yok edilerek beden duvarı çatı eğimi boyunca yükseltilmiş ve klasik Yunan mimarisindeki üçgen giriş formu elde edilmiştir. Değiştirilen bu cephe düzenlemesi, Yunanistan'da kiliseye dönüştürülmüş Drama Kırılıkova'daki türbede, Nusretli'de Mustafa Ağa Câmii, Girit Kalamî Câmii, Kavala Koçan Köyü Câmii ve Serez Gırmış Köyü Mehmed Paşa Câmii'nde de görülmektedir.

Memi Baba Türbesi'nde kuzey ve güney cephe simetrik olup cephe aksında 92 cm genişliğinde birer pencere yer almaktadır. Bu pencere boşlukları içeriden örülerek yükseltildiğinden özgün en-boy oranını yitirmiştir. Kuzey duvarın doğu köşesinde özgün olduğu hemen anlaşılan 42 cm genişliğinde çift merkezli kemerli niş yer almaktadır. Türbenin doğu duvarı neredeyse tümüyle kaldırıldığı için bu duvarın özgün hali hakkında kesin bilgiye sahip değiliz ancak kuzey ve güney duvarlarında birer pencere yer alması bu cephenin de bir pencereli olduğunu düşündürmektedir.

Tümüyle ahşaptan yapılmış dört kademeli sekizgen tekne tavanın merkezinde daire biçimli göbek yer almaktadır. Geç dönem süsleme özelliği gösteren tavan, ahşap üzeri boyama tekniğiyle bezenmiş olup özgün hâliyle durmaktadır (Resim 4-5). Üç kademeli tekne tavanın yüksekliği duvar kenarında 3,36 m olup tavan göbeğinde 4,42 metreye çıkmaktadır. Yukarıda bahsettiğimiz gibi 1826'da Bektaşî tekkelerinin seddolunmasından sonra Memi Baba Tekkesi kapatılmış 1875'te tekrar faaliyete geçmiştir. Bu arada 49 yıl kapalı kalan tekke yeniden faaliyete geçtiğinde tamir edilmiş olmalıdır. Süsleme özelliklerini göz önüne aldığımızda, mevcut tekne tavanın, 1875'teki muhtemel onarımında yapıldığını düşünüyoruz.

Evliyâ Çelebi, Memi Baba'yı "4 köşe bir kubbe içinde yatmaktadır" (Evliyâ Çelebi, 2004/5:807) diye anlatır. Türbenin kare planlı olması ve mevcut ahşap tavanın 19. yüzyıl özelliği göstermesi seyyahın ifâdesiyle de örtüşmektedir. Buna göre türbenin ilk halinin kubbeli olması muhtemeldir. Memi Baba Türbesi'yle aynı dönemde inşâ edilen ve aynı kaderi paylaşmış kiliseye dönüştürülen türbelerden Babaköy'de "Bayezid Baba Türbesi", Eğriboz'da "Veli Baba Türbesi" ve Yenice Vardar'da "Evrenosoğlu Türbesi" de kare planlı ve kubbeli dönem örnekleridir (Resim 6, 7, 8). Kare planlı olduğu halde kubbesiz inşâ edilen Brod'daki "Hızır Baba Türbesi" gibi örnekler de bulunmaktadır (Resim 9). Memi Baba Türbesi'nin mevcut halinde, iç mekânda duvardan kubbeye geçiş elemanı olarak hiçbir iz görünmemektedir. Cepheler ise -giriş cephesi hâriç- basit bir silme taşıyla sonlanmaktadır. Mevcut ahşap çatı, bu silmenin üstünden başlamaktadır. Halihazırdaki silme taşlarını esas alırsak, cephe yüksekliği ile genişliği kubbeli bir yapı için uygun orantıdadır (Çizim-1 Restitüsyon I-II). Türbenin ilk halinin kubbeli olup olmadığının tam olarak tespit edilebilmesi için eserde özellikle çatı arasında kalan kısımlarda hassas raspa yapmak gerekmektedir.

Semavi Eyice, Çorum'da Bizans dönemindeki bir manastırın yerine inşâ edilen Elvan Çelebi Zaviyesini incelediği makalesinde şu tespitleri yapmaktadır: "Bu tamamen millî ve İslâmî tesisin [Elvan Çelebi Zâviyesi], bir takım kalıntıların üzerinde kurulması herhalde sebepsiz değildi. Böylece yalnız Hristiyanlık devrinin değil, fakat târihin karanlıklarından beri o çevre insanların kutsal tanıdığı bir yerin bu vasfı devam ettirildiği gibi orada hakikî veya makam mezarı yapılmak suretiyle efsaneleşmiş bir Gâzi bir velinin adı ve hatırası etrafında artık yeni bir inancın hâkim olduğu, yeni ve değişik bir kavmin yerleştiği de benimseniliyordu." (Eyice 1969, s.239). Bize göre de yaklaşık 500 yıl boyunca kutsal kabul edilen Memi Baba Türbesi'nin kiliseye dönüştürülmesinin arka planı -kutsal olanı sürdürme- yaklaşımdır. Memi Baba Türbesi ebat olarak küçük bir yapı olup, Hristiyan ibadetine yönelik iç mekân büyüklüğüne sahip değildir. İbâdet için yanındaki yeni yapılan kilise kullanılmaktadır. Türbenin kiliseye dönüştürülmesi semboliktir. Yunanistan'da bu gibi 19 tekke-türbenin hemen hemen hepsi Agios Georgios'a adanarak kiliseye dönüştürülmüştür.

Memi Baba Türbesi, kiliseye çevrilmiş dahi olsa Yunanistan'daki Türk varlığının bir delili ve temsilcisi olarak ayaktadır.

Sonnotlar

- 1 Bu konu için bkz. Barkan, Ömer Lütfi. (1942) "İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler", *Vakıflar Dergisi*, Sayı 2, s.279-386.
- 2 Yunanistan'da değiştirilen yerleşim isimleri için bkz: Güvenç, Sefer. (2010). *Mübâdele Öncesi ve Sonrası Eski ve Yeni Adları ile Kuzey Yunanistan Yer Adları Atlası – Atlas of Old and New Toponyms of Northern Greece: Before and After the Population Exchange*, İstanbul: Lozan Mübadilleri Vakfı Yayınları.
- 3 Yunanistan'daki günümüze ulaşan Türk eserleriyle ilgili İ. Bıçakçı, N. Çam, S. Eyice, N. Konuk, F. Yenişehirlioğlu, H. W. Lowry ve Yunanistan Kültür Bakanlığı'nın yayınlarında Memi Baba Tekkesi incelenmiştir: Bıçakçı, İ. (2003) *Yunanistan'da Türk Mimari Eserleri*, İstanbul: İSAR Yayınları; Çam, N. (2000) *Yunanistan'daki Türk Eserleri*, Ankara: TTK Yayınları; Eyice, S. (1954) "Yunanistan'da Türk Mimari Eserleri", *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası*, Cilt 11, s.157-182; Eyice, S. (1955) "Yunan-

istan'da Türk Mimari Eserleri II", *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası*, Cilt 12, s.205-230; Konuk, N. (2010) *Yunanistan'da Osmanlı Mimarisi I*, Ankara, 2010. Bkz: Kozana: s.170-225; Yenişehirlioğlu, F. (1989) *Türkiye Dışındaki Osmanlı Mimari Yapıtları*, Ankara: T.C. Dışişleri Bakanlığı Yayınları. Bkz Yunanistan bölümü: s. 218-244; H. W. Lowry (2009) *Ottoman Architecture in Greece*, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları; *Ottoman Architecture in Greece* (2008), Editör: Ersi Brouskari, Atina: Hellenic Ministry of Culture.

- 4 Birlikte seyahat ettiğimiz kıymetli dostum İnşaat Yüksek Mühendisi Fatih Aydoğmuş'a teşekkür ederim.
- 5 Yunanistan'daki Osmanlı vakıfları için bkz. *Balkanlarda Osmanlı Vakıfları: Vakfiyeler – Yunanistan 5 cilt*, Ed. Halit Eren, İstanbul, 2017, İrcica Yayınları.
- 6 Yunanistan'da kiliseye çevrilen eserler için bkz: Yılmaz (2014) s.222-236.
- 7 Örneğin; Midilli'nin merkezinde adaya silüet veren Mısırlı Tekkesi (Vigla Câmii), Eğribucak'taki Memi Baba Tekkesi, Horpeşte'de (Argos Orestiko) günümüze ulaşan tek câmii olan Memi Bey Câmii yahut Drama'nın merkezindeki Kurşunlu Câmii gibi kiliseye dönüştürülen eserler Adalar ve Yunanistan'daki Türk eserleriyle ilgili yayınlarda yer almamış, bu konudaki ilk toplu çalışma müellif tarafından neşredilmiştir: Yılmaz (2014) s.197-242.
- 8 İkonostasis: Ortodoks kiliselerinde, kilisenin ana mekânı (naos) ile din adamlarının kullandığı mekânı (bema) ayıran bölme duvar.

Kaynakça

BOA C..BLD. 137/ 6850 târih: 03.09.1194 (02.09.1780)

BOA C.EV 523/ 26403 târih: 29.07.1214 (27.12.1799)

BOA HRT.h.152 târih: 29.12.1317 (29.04.1900)

Ayverdi, Ekrem Hakkı. (2000). *Avrupa'da Osmanlı Mîmârî Eserleri*, 2. Baskı, Cilt 1 (Romanya Macaristan), Cilt 2 (Yugoslavya), Cilt 3 (Yugoslavya), Cilt 4 (Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk). İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları.

Değerli, Ayşe ve Küçükdağ, Yusuf. (2017). "Vesâik-i Bektaşiyân'da Yer Almayan Rumeli'deki Bektaşî Yapıları (1400-1826)". *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, sayı 13, s.105-135.

Evlîyâ Çelebi. (2004). *Seyahatnâme (Günümüz Türkçesiyle)*, Haz. S. A. Kahraman, Y. Dağlı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Eyice, Semavi. (1968). "Çorum'un Mecidözü'nde Âşık Paşaoğlu Elvan Çelebi Zâviyesi". *Türkiyat Mecmuası*, XV, s.211-246.

Güvenç, Sefer. (2010). *Mübâdele Öncesi ve Sonrası Eski ve Yeni Adları ile Kuzey Yunanistan Yer Adları Atlası – Atlas of Old and New Toponyms of Northern Greece: Before and After the Population Exchange*, İstanbul: Lozan Mübadilleri Vakfı Yayınları.

Hasluck, Frederick William. (2012a). *Bektâşîlik İncelemeleri*, Ankara: Say Yayınları.

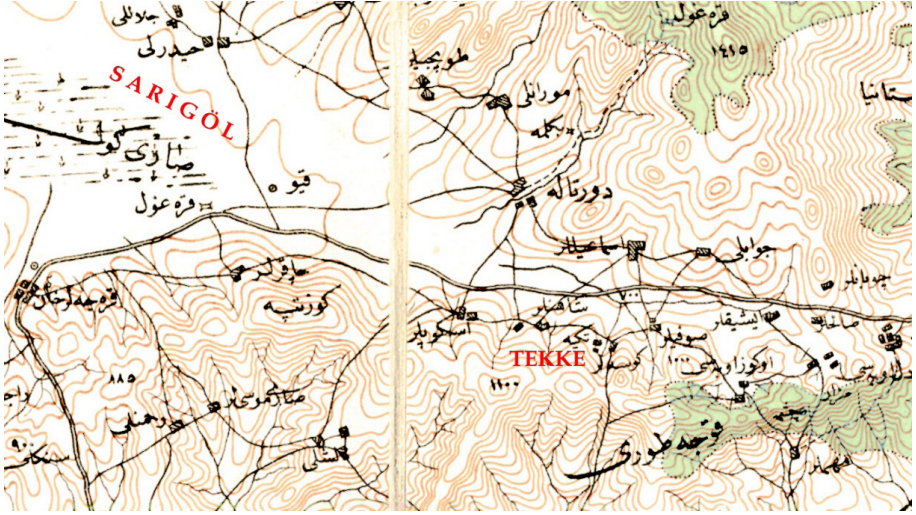
Hasluck, Frederick William. (2012b). *Sultanlar Zamanında Hıristiyanlık ve İslam I-II*, Çev: Timuçin Binder, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kara, Mustafa. (2011). "Tekke", *DİA*, c.40, s.369, İstanbul: TDV Yayınları.

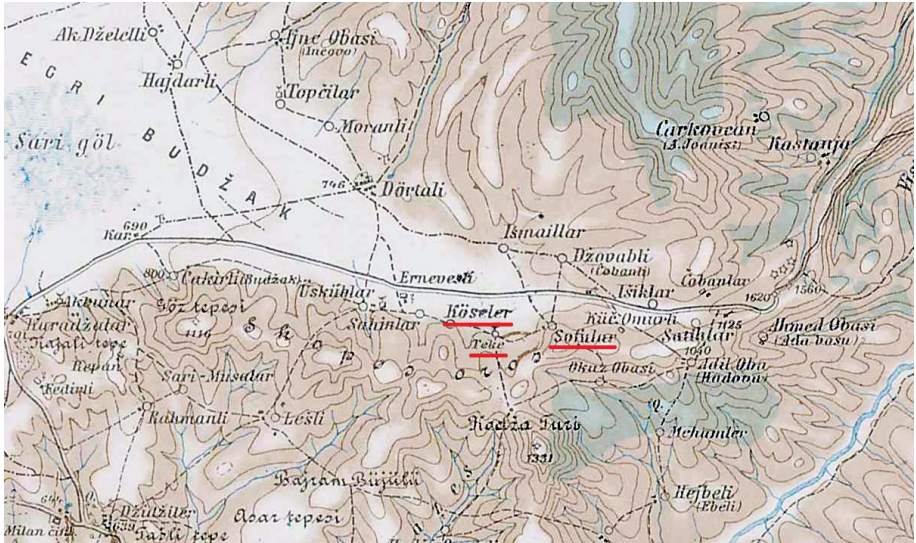

Yılmaz, Mehmet Emin. (2014). "Balkanlar'da Kiliseye Çevrilen Osmanlı Eserleri Üzerine Bir Araştırma". *Ekrem Hakkı Ayverdi 30. Yıl Hâtıra Kitabı*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, s.197-242.

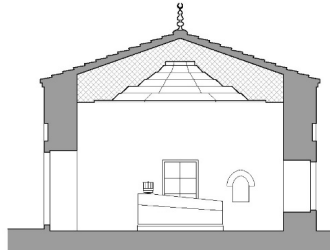
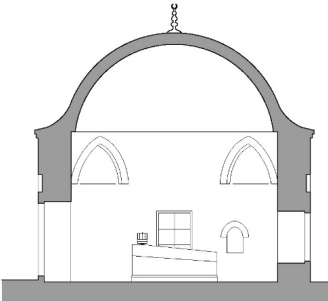
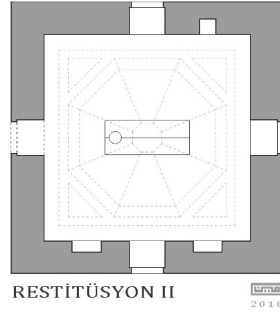
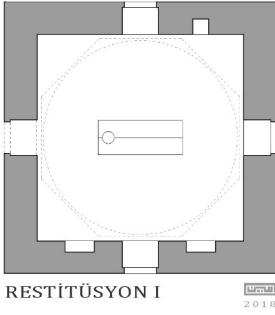
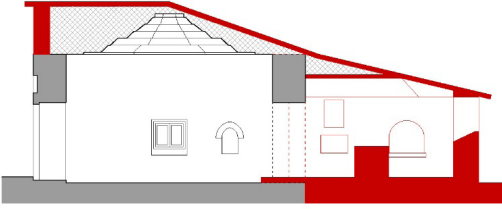
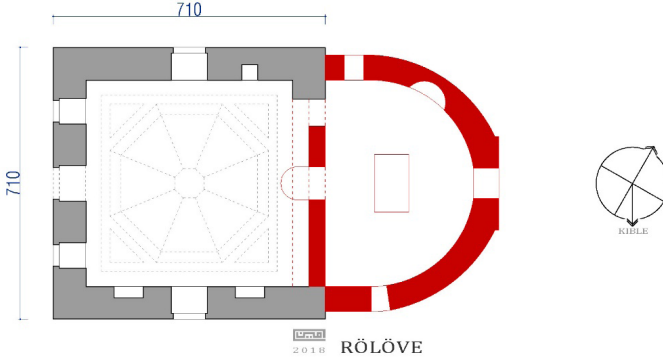
EKLER

Harita-1. 1900 târihli Rumeli haritasında tekkenin yeri (BOA-HRT.h.152, 42. Pafta)

Harita-2. 1910 târihli Avusturya-Macaristan ordu haritasında Köseleler ile Sofular Köyü arasında "Tekke" (Eötvös Loránd Üniversitesi Arşivi'nden)

Çizim-1. Memi Baba Türbesi'nin rölöve ve restitüsyon önerileri
● özgün duvarlar ● ilaveler (Mehmet Emin Yılmaz - 02.06.2018)

Resim-1. Kiliseye çevrilen Memi Baba Türbesi'nin giriş cephesi (MEY, 02.06.2018)

Resim-2. Kiliseye çevrilen Memi Baba Türbesi'nin doğu cephesine eklenen apsis (MEY, 02.06.2018)

Resim-3. Memi Baba Tekkesi'ne ait yapıların kalıntıları (MEY, 02.06.2018)

Resim-4. Kiliseye çevrilmiş Memi Baba Türbesi'nin iç mekânı (MEY, 02.06.2018)

Resim-5. Kiliseye çevrilen Memi Baba Türbesi'nin iç mekânı (MEY, 02.06.2018)

Resim-6. Eğriboz'da Veli Baba Türbesi (İ. Alper Arısoy arşivinden)

Resim-7. Yenice Vardar'da kiliseye dönüştürülen Evrenosoğlu Türbesi
(MEY, 02.06.2018)

Resim-8. Babaköy'de kiliseye dönüştürülen Bayezid Baba Türbesi (MEY, 02.06.2018)

Resim-9. Brod'da kiliseye dönüştürülen Hıdır Baba Türbesi (MEY, 29.04.2018)

